Alexandru Mareş

POVESTIREA DESPRE DRACULA-VOIEVOD, CREAȚIE A LITERATURII SLAVO-ROMÂNE?

1. Culegerea de anecdote literar-istorice despre faptele lui Vlad Țepeş, care a circulat în versiuni slavone sub titlul cZPiP]ŀT^ДaPZd[We^Te^SW „Povestire despre Dracula-Voievod", a cunoscut în privința stabilirii autorului abordări diferite din partea specialiştilor: unii, în frunte cu A. N. Vostokov şi Ioan Bogdan, au considerat-o un produs al literaturii ruse, alții, dimpotrivă, au socotit-o creația unui român. În anii '70 ai secolului trecut, în urma cercetării întreprinse de rusul I. S. Luria, problema autorului acestei scrieri în persoana unui rus (diacul Feodor Kuriță̂n) părea definitiv soluționată, autorii tratatului de *Istoria literaturii române* concluzionând de altfel: „Trăsăturile lingvistice tipic ruseşti, faptul că toate copiile s-au găsit în Rusia fac plauzibilă ipoteza lui A. N. Vostokov, I. Bogdan şi acum în urmă a lui I. S Luria"[1]. În pofida acestei încheieri, ipoteza autorului român reapare câțiva ani mai târziu, cunoscând formulări diferite din partea unor istorici şi lingvişti români. Noile luări de poziție primesc curând girul câtorva istorici literari, care includ *Povestea despre Dracula-Voievod* în lucrări de sinteză privind vechea literatură românească[2].

Un observator atent al modului în care au evoluat opiniile în legătură cu paternitatea scrierii respective s-ar putea întreba, pe bună dreptate, cât temei se poate acorda ipotezei autorului român, aşa cum se prefigurează aceasta în ultimele ei formulări? De răspunsul la întrebare atârnă, de fapt, includerea sau, dimpotrivă, excluderea povestirii slavone în / din câmpul de investigație al istoricilor literaturii slavo-române din secolul al XV-lea.

2. Câteva precizări preliminare în legătură cu *Povestirea despre Dracula-Voievod* sunt necesare pentru înțelegerea discuției care urmează.

Scrierea a circulat numai în copii manuscrise provenind din Rusia. Ioan Bogdan, care şi-a întemeiat ediția pe textul unui manuscris aparținând Bibliotecii Rumianțev din Sankt Peterburg (nr. 358; sfârşitul secolului al XV-lea – începutul secolului al XVI-lea)[3], nu a cunoscut cel mai vechi manuscris al povestirii, scris la

[1] [Volumul] I, Bucureşti, 1964, p. 290.

[2] I. Rotaru, *Literatura română veche*. Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1981, p. 35; *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1979, p. 707–708; *Enciclopedia culturii române vechi*. Coordonatori Dan Horia Mazilu, membru corespondent al Academiei Române, Manuela Anton, Ioana Costa, Ileana Mihăilă, Cristian Moroianu, George-Florian Neagoe, Academia Română, 2008 (înregistrat pe CD).

[3] *Vlad Țepeş şi narațiunile germane şi ruseşti asupra lui*. Studiu critic de…, Bucureşti, Editura Librăriei Socec&Comp., 1896, p. 106–110.

LR, LXIII, nr. 4, p. 521–546, Bucureşti, 2014

BDD-A20037 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:55 UTC)

Mănăstirea Kirillo-Belozersk din nordul Rusiei. Intrat în circuitul ştiinţific în 1929[4], manuscrisul din urmă, potrivit însemnării copistului (Piw VaW¦]l єѳa^bX]w „eu păcătosul Efrosin”), a fost transcris în 28 ianuarie 1490, după ce acelaşi copist sau un altul[5] îl copiase, prima dată, la 13 februarie 1486.

În funcţie de specificul episoadelor, povestirea pare alcătuită din două secţiuni aparte: prima, cu caracter anecdotic, corespunzând unei anumite tradiţii închegate în jurul personalităţii lui Vlad Ţepeş (I–XII)[6], a doua valorificând date concrete din biografia acestuia (XIII–XIX). Pentru episoadele din prima secţiune, autorul ar fi beneficiat de anecdotele difuzate de curtea regală din Buda, în anii 1462–1463, în încercarea de a-l discredita pe Vlad Ţepeş[7], sau, mai puţin probabil, de tradiţia orală pe seama aceluiaşi personaj, având centrul de iradiere în Ţara Românească[8]. Din informaţiile cuprinse în ultima secţiune, rezultă că autorul s-a aflat în preajma regelui ungur Matei Corvin, la Buda şi la Oradea, unde a avut posibilitatea să cunoască doi dintre fiii lui Vlad Ţepeş. O precizare din partea introductivă a naraţiunii (Qlbcx e мd]cx{]bZ^X iT\[X VaTqTbZlp eTal xaXbc~P]X]w e^Te^SP X\T]T\w даPZd[P e[P¦TbZX\w {ilZ^\w, P]P¦X\w S Pe^[w[9] „A fost în Ţara Muntenească un voievod creştin cu numele Dracula pe limbă românească, iar pe a noastră diavol”) dovedeşte că autorul era de origine slavă. El era, totodată, ortodox, condamnând convertirea voievodului la catolicism: |bcPeX _aPe^b[Pe]du]P¦d QWad X _a Pcw [Pcl]xbZdu _aT[Tbcx „a părăsit credinţa noastră ortodoxă şi a primit înşelăciunea latină”[10].

Se apreciază, totodată, că elaborarea povestirii slavone s-a produs între 1482, anul înscăunării lui Vlad Călugărul în Ţara Românească, şi 13 februarie 1486, data primei copii, astăzi pierdute, a scrierii.

3. Vom urmări în continuare felul în care au evoluat părerile specialiştilor în legătură cu autorul *Povestirii despre Dracula-Voievod.*

[4] A. D. Sedelnikov, *Литературная история повести о Дракуле*, în „Известия по русскому языку и словесности Академии СССР.”, II, Leningrad, 1929, p. 621–659.

[5] În privinţa autorului primei copii manuscrise, specialiştii ruşi se pronunţă în favoarea lui Efrosin (I. S. Luria, *În legătură cu originea subiectului povestirilor din secolul al XV-lea despre Dracula (Vlad Ţepeş)*, în „Romanoslavica”, X, 1964, p. 15); cf. P. P. Panaitescu, care consideră că prima copie aparţine altei persoane: _aTyT _XbP[w „a scris cel de mai înainte” (*Cronicile slavo-române din sec. XV–XVI publicate de Ion Bogdan*. Ediţie revăzută şi completată de …, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1959, p. 197, 214; se va cita în continuare Panaitescu, *Cronicile*), şi Pandele Olteanu, care reţine în traducere ambele posibilităţi: „s-a scris (am scris) mai întâi” (*Limba povestirilor slave despre Vlad Ţepeş*. Editura Academiei Republicii Populare Române, [Bucureşti, 1961], p. 365.

[6] Numerotarea episoadelor cu cifre romane aparţine editorilor, P. P. Panaitescu şi, respectiv, Pandele Olteanu.

[7] Şerban Papacostea, *Cu privire la geneza şi răspândirea povestirilor scrise despre faptele lui Vlad Ţepeş*, în „Romanoslavica”, XIII, 1966, p. 162–165.

[8] Ştefan Andreescu, *Premières formes de la littérature historique roumaine en Transylvanie. Autour de la version slave des récits sur le voïévode Dracula*, în „Revue des études sud-est européenne”, XIII, 1975, nr. 4, p. 517–520 (se va cita în continuare Andreescu, *Premières formes*).

[9] Panaitescu, *Cronicile*, p. 200.

[10] Panaitescu, *Cronicile*, p. 205, 212; Pandele Olteanu, *op. cit.*, p. 363.

BDD-A20037 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:55 UTC)

La sfârşitul secolului al XIX-lea, problema paternității scrierii părea definitiv încheiată în favoarea diacului Feodor Kuriţân, reprezentant diplomatic al ţarului Ivan al III-lea în Ungaria. Prezența diacului la curtea regelui Matei Corvin în aceeaşi perioadă în care autorul povestirii susținea că i-a cunoscut pe fiii lui Vlad Ţepeş l-a determinat pe A. N. Vostokov să-i atribuie elaborarea întregii narațiuni[11]. În sprijinul acestei atribuiri Ioan Bogdan va adăuga noi argumente. Unele fapte istorice din finalul povestirii (înscăunarea lui Vlad Călugărul şi căsătoria acestuia cu nevasta domnitorului anterior, omorât de Ştefan cel Mare) delimitează intervalul 1481–1484, în care solii ruşi s-au aflat la Buda[12]. Pentru a întări atribuirea scrierii diacului rus, slavistul român va respinge cu argumente convingătoare părerile unor învățați ruşi[13], nenominalizați însă, dar uşor de identificat, care considerau că povestirea rusă ar fi beneficiat de o sursă sud-slavă[14] sau de una occidentală (germană, polonă sau maghiară)[15]. În plus, limba narațiunii este „limba slavă bisericească, care pe atunci era limba literară a tuturor ruşilor", în componența căreia şi-au făcut loc „şi rusisme, şi anume de acelea care ne arată că cel puțin cea mai veche copie a povestirii a trebuit să fie făcută undeva în teritoriul vestic al Rusiei actuale"[16].

A. D. Sedelnikov, căruia îi datorăm publicarea celei mai vechi versiuni a scrierii, a respins atribuirea ei diacului Feodor Kuriţân, invocând un considerent de ordin cronologic: în drum spre Rusia, solul rus a fost reținut de turci la Cetatea Albă, astfel că la data în care se încheia copierea primei versiuni (13 februarie 1486) acesta abia putea ajunge la Moscova. Acelaşi autor considera că povestirea ar fi fost cunoscută solilor ruşi de la vreun sârbo-valah, fiind apoi scrisă în forma actuală la Moscova[17]. Unele cuvinte din cuprinsul narațiunii, cum ar fi *ducat* şi *milă* (= unitate de măsură), aparțin după savantul rus „subiectului ca elemente de viață ale celor povestite"[18].

Pornind de la concluziile lui A. D. Sedelnikov, pe care însă le trece sub tăcere, N. P. Smochină semnalează prezența în textul povestirii a unor „cuvinte româneşti, alături de câteva maghiarisme încetățenite în limba românilor din Transilvania"[19], ca de pildă QXaTew „birău", ZP_P „turban", c^VaP „târg", gaP]XcX „a hrăni" etc. În

[11] *Описаніе славянскихъ и русскихъ рукописей Румянцевскаго Музеума*, Sankt-Peterburg, 1842, p. 502–503.

[12] Ioan Bogdan, *op. cit*, p. 118–119.

[13] *Ibidem*, p. 119–121.

[14] Cf. A. N. Pipin, *Очеркъ литературной Исторіи старинныхъ повѣстей и сказокъ русскихъ*, Sankt Peterburg, 1857, p. 348, nota 411.

[15] Cf. P. A. Sârku, *Объ источникахъ русской повѣсти о Дракулѣ*, în „Журналъ Министерства Народнаго Просвѣщенія", Sankt Peterburg, 1891, caietul V, p. 18; A. I. Sobolevski, *Переводная литература Московской Руси XIV–XVII ов*, Sankt Peterburg, 1903, p. 233.

[16] Ioan Bogdan, *op. cit.*, p. 120.

[17] A. D. Sedelnikov, *op. cit.*, p. 637–638.

[18] *Ibidem*, p. 627.

[19] *Elemente româneşti în narațiunile slave asupra lui Vlad Ţepeş*, în „Moldova Nouă", Iaşi, anul V, 1939, nr. 5, p. 123.

BDD-A20037 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:55 UTC)

consecinţă, povestirea ar fi fost alcătuită de un român, poate chiar un transilvănean, în timpul domniei lui Vlad Călugărul, şi ar fi ajuns în Rusia prin intermediul domniţei Elena, fata lui Ştefan cel Mare, care în 1483 s-a măritat cu fiul ţarului Ivan al III-lea[20].

Un român ardelean este autorul povestirii slavone şi pentru P. P. Panaitescu. Acesta era ştiutor al slavonei medio-bulgare, folosite în Ţara Românească şi Transilvania, şi a trăit la curtea lui Matei Corvin, poate chiar în serviciul acestuia[21]. La această încheiere, istoricul a ajuns, în special pe baza examenului limbii. Deşi redactat în rusă, textul prezintă şi cuvinte neruseşti (*boiarin, ducat, hraniti, poclisar, prăvie, siromah, smrti, trăpiati*), precum şi unele trăsături fonetice sud-slave. Luate împreună, aceste fapte de limbă dovedesc că textul a fost redactat iniţial în slava meridională, întrebuinţată şi în ţările române, fiind ulterior transpus în ruseşte[22]. Patru ani mai târziu, P. P. Panaitescu va adăuga la lista cuvintelor neruseşti pe *pristav* şi *viteaz*. Tot acum, el va susţine că *Povestirea despre Dracula-Voievod* a fost scrisă sub influenţa directă a versiunii germane[23].

Împotriva autorului rus al povestirii s-a pronunţat şi Pandele Olteanu. Spre deosebire de N. P. Smochină şi P. P. Panaitescu, slavistul considera textul ajuns până la noi o operă originală, şi nu o traducere, elaborată în limba slavă carpatică. În acest sens, se invocau numeroase particularităţi fonetice, morfologice şi lexicale. Povestirea a fost alcătuită de o persoană din mediul slav carpatic, care ştia româneşte, poate şi ungureşte. Dacă se admite că precizarea din prima frază a povestirii („numele Dracula pe limba românească, iar pe a noastră diavol") este un adaos ulterior, atunci autorul ar putea fi un român ortodox din nordul Transilvaniei, cunoscător al slavei carpatice şi trăitor, probabil, la curtea regelui Ungariei[24].

Recenzând studiul lui Pandele Olteanu, Anton Balotă a respins cu argumente convingătoare aşa-zisele particularităţi ale slavei carpatice invocate de slavist. Totodată, el a ţinut să întărească opinia descinderii povestirii dintr-o sursă slavă meridională, semnalând 31 de particularităţi lingvistice neruseşti[25].

Ipoteza autorului român al *Povestirii despre Dracula-Voievod* a fost supusă unei atente examinări de către I. S. Luria. Cercetătorul rus a arătat că cele trei redacţii principale ale povestirii (rusă, germană şi latină – ultima păstrată în cronica lui A. Bonfini) au la baza lor o serie de mărturii şi anecdote, care s-au închegat în timpul vieţii lui Vlad Ţepeş, circulând şi primind interpretări diferite în Europa Centrală şi Europa de Sud-Est. Povestirea rusă se întemeiază pe această creaţie populară orală formată în jurul domnitorului român şi nu se resimte de nicio influenţă din partea versiunii germane, cum susţinuse P. P. Panaitescu[26]. În privinţa autorului

[20] *Ibidem*, p. 125–131.
[21] Panaitescu, *Cronicile*, p. 199.
[22] *Ibidem*, p. 198.
[23] Vezi recenzia publicată în „Revue roumaine d'histoire", t. II, 1963, nr. 1, p. 253–259.
[24] Pandele Olteanu, *op. cit.*, p. 302.
[25] Vezi „Studii şi cercetări lingvistice", XIII, 1962, nr. 1, p. 90–97.
[26] I. S. Luria, *op. cit.*, p. 7–12 şi 15.

BDD-A20037 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:55 UTC)

scrierii, câteva detalii textuale indică faptul că acesta nu putea fi un român transilvănean, căci nu cunoaşte capitala Țării Româneşti, denumind-o evaziv „cetatea lui", şi nu ne oferă nicio informație privitoare la Transilvania. Autorul trebuie să fi fost o persoană străină de Ungaria, căci numai astfel se explică nevoia acestuia de a comunica cititorilor săi îndepărtați distanța foarte mică (4 mile) care separă Buda de castelul regal din Vişegrad[27]. Cât priveşte cuvintele neruseşti invocate de partizanii autorului român al povestirii, acestea necesită o tratare diferențiată. Câteva, puține la număr (P_^Z[XbPax, QXaTew, SdZPcx, ZP_P, \X[P, bXa^\Pgw), au fost folosite conştient de autor pentru a da povestirii un „colorit local". Altele, cum ar fi Q^яaX]w, eXcWix, _aXbcPew şi Sxяe^[(ultimul semnalat de Anton Balotă), se întâlnesc în mod obişnuit în textele ruseşti din secolul al XV-lea[28]. În sfârşit, gaP]XcX este folosit în narațiune cu sensul „a întreține", ca în bulgară, ceea ce nu pledează însă în favoarea originii neruse a povestirii, întrucât în textele literare ruseşti din acelaşi secol împrumuturile din limbile sud-slave erau destul de obişnuite[29]. Nici ipoteza lui Pandele Olteanu – limba povestirii ar fi una de redacție slavă carpatică – nu poate fi acceptată, exemplele furnizate de slavistul român fiind binecunoscute textelor ruseşti[30]. Ca şi Ioan Bogdan, a cărui opinie era apreciată ca „invulnerabilă", I. S. Luria susține redactarea povestirii de către Feodor Kurițân, care în intervalul 1482–1484 s-a aflat în misiune diplomatică în Ungaria şi Moldova. Combătându-l pe A. D. Sedelnikov, autorul preciza că Feodor Kurițân s-a întors din captivitate înainte de august 1485, având deci timpul necesar ca, pe drumul de întoarcere din Ungaria spre Moscova, să scrie povestirea despre Dracula. În favoarea acestei paternități, I. S. Luria invoca încă o constatare: ideologia povestirii concordă cu ideile lui Kurițân, apropiat al lui Ivan al III-lea şi, totodată, şef al ereticilor moscoviți. Diacul rus era un adversar declarat al clericilor iosifişti (numiți astfel după conducătorul lor, Iosif Voloțki), care criticau regimul marelui cneaz, dar şi al catolicilor, de care erau legați aceiaşi clerici iosifişti[31].

Concluziile cercetătorului rus privind inexistența unei surse de redacție medio-bulgară sau carpatică de care ar fi beneficiat *Povestirea despre Dracula-Voievod* au fost confirmate de cercetarea întreprinsă de Emil Vrabie. Slavistul a dovedit că particularitățile pe care s-a clădit teza carpatică se întâlnesc şi în limba rusă din a doua jumătate a secolului al XV-lea[32]. În egală măsură, ipoteza unei surse de redacție medio-bulgară nu poate fi reținută, exemplele furnizate de P. P. Panaitescu şi Anton Balotă regăsindu-se în textele ruseşti alcătuite în epoca în care s-a elaborat povestirea slavonă despre Dracula[33].

[27] *Ibidem*, p. 13.
[28] *Ibidem*, p. 13–14.
[29] *Ibidem*, p. 14.
[30] *Ibidem*, p. 14–15.
[31] *Ibidem*, p. 15–16.
[32] Emil Vrabie, *Limba povestirilor slave despre Vlad Țepeş*, în „Romanoslavica", XIII, 1966, p. 230–238.
[33] *Ibidem*, p. 239–245.

BDD-A20037 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:55 UTC)

Nici P. P. Panaitescu şi nici Pandele Olteanu nu au reacţionat în urma publicării studiului lui I. S. Luria, astfel că paternitatea lui Feodor Kuriţân părea definitiv acceptată de specialiştii români. Am amintit mai sus poziţia favorabilă ipotezei autorului rus exprimată în tratatul de *Istorie a literaturii române*. O abordare asemănătoare a fost exprimată şi de G. Mihăilă într-un studiu consacrat lucrărilor lui Ioan Bogdan: „concluziile lui Ioan Bogdan asupra autorului şi limbii operei rămân, după părerea noastră, în picioare. Ele au căpătat o confirmare temeinic fundamentată în cercetările filologului sovietic I. S. Luria”[34]. Şi cu referire, de această dată, la ipoteza autorului român, acelaşi slavist remarca: „Teza contrară, justă întrucât subliniază existenţa unui fond de naraţiuni orale – unele cu baza românească –, introduce în schimb prea multe necunoscute şi se depărtează de analiza textului propriu-zis, căci în ultima analiză este vorba de o operă literară”[35].

4. Şi totuşi teza elaborării povestirii slavone de către un român revine în actualitate câţiva ani mai târziu. Primul care o ilustrează este Grigore Nandriş, urmat curând de alţi cercetători: Alexandru V. Boldur, Ştefan Andreescu şi Ion Stăvăruş. Fiecare dintre ipotezele aparţinând autorilor menţionaţi beneficiază de o paletă proprie de argumente. Este o constatare suficientă pentru a ne determina să le examinăm pe fiecare în parte.

Ipoteza lui Grigore Nandriş are ca punct de plecare investigarea rutelor pe care le-ar fi putut parcurge povestirea slavonă pentru a ajunge în Rusia. Posibilitatea ca aceasta să fi călătorit spre Moscova pe ruta hanseatică[36] este respinsă pe considerentul că la sfârşitul secolului al XV-lea ţarul Ivan al III-lea a închis birourile ligii hanseatice din Novgorod, întrerupând astfel toate legăturile cu Occidentul[37]. Pe urmele lui A. D. Sedelnikov, care întrevăzuse posibilitatea ca scrierea să fi ajuns la Moscova ca urmare a căsătoriei domniţei Elena cu fiul lui Ivan al III-lea, lingvistul o considera „un produit de la chancellairie bien organisée d’Étienne”[38]. Alcătuirea ei ar fi corespuns politicii lui Ştefan cel Mare, Vlad Ţepeş, adversarul său, fiind prezentat ţarului ultraortodox Ivan al III-lea drept un partizan al catolicismului[39].

Opinia elaborării povestirii despre Dracula în cancelaria Moldovei este slab argumentată şi, prin urmare, neconvingătoare. Ea se întemeiază pe o aserţiune greşită, anume că Ştefan cel Mare l-ar fi avut ca adversar politic pe Vlad Ţepeş, de unde şi interesul de a-l prezenta ţarului într-o lumină nefavorabilă. Se ştie însă prea bine că domnitorul moldovean l-a ajutat în 1476 pe Vlad Ţepeş să-şi recapete

[34] *Moştenirea filologică şi lingvistică a lui Ioan Bogdan*, în „Romanoslavica”, XIII, 1966, p. 45.

[35] Ioan Bogdan, *Scrieri alese*. Cu o prefaţă de Emil Petrovici. Ediţie îngrijită, studiu introductiv şi note de G. Mihăilă, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1968, p. 66.

[36] Vezi şi H. Raab, *Zu einigen niederdeutschen Quellen des altrussischen Schrifttums*, în „Zeitschrift für Slawistik”, III, 1958, p. 323–325.

[37] G. Nandriş, *Le thème de Dracula dans les litteratures européennes*, în „Acta Historica”, tomus VIII, Romae, 1968, p. 71–72.

[38] *Ibidem*, p. 73.

[39] *Ibidem*.

BDD-A20037 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:55 UTC)

pentru a treia oară domnia[40], răspunzând astfel gestului similar pe care domnitorul muntean îl făcuse în 1457, când l-a sprijinit pe Ştefan cel Mare să ocupe tronul Moldovei[41]. Pe de altă parte, nu vedem cum s-ar putea explica într-o scriere iniţiată de Ştefan cel Mare trecerea sub tăcere a relaţiilor sale cu Vlad Ţepeş[42] şi menţionarea numelui său numai în două rânduri: la înscăunarea lui Vlad Călugărul şi la moartea lui Basarab Ţepeluş. Cu privire la felul în care este prezentat domnitorul moldovean, trebuie să mai reţinem două aspecte care nu susţin teza enunţată de G. Nandriş: 1) sprijinul acordat de către Ştefan cel Mare la înscăunarea lui Vlad Călugărul s-a înfăptuit „cu voia craiului" (i ZaP[TeX e^[X)[43], precizare greu de imaginat într-o producţie a cancelariei Moldovei[44]; 2) calificativul e^[^bxbZl, care însoţeşte numele lui Ştefan cel Mare (GѪT_P]w e^[^bxbZl), fie că indică denumirea statului (*Ştefan al Moldovei*)[45], fie că exprimă naţionalitatea domnitorului (*Ştefan Valahul*)[46], nu poate fi pus decât în seama unui străin.

5. După Alexandru V. Boldur, *Povestirea despre Dracula-Voievod* a fost creaţia unui român, identificabil poate cu acel *ugrin* Martânco semnalat în rândul ereticilor de la Moscova. Martânco ar fi scris din îndemnul domniţei Elena, devenită după căsătorie ocrotitoarea cercului moscovit al ereticilor[47]. Originea română a autorului s-ar proba printr-o serie de cuvinte „cu caracter românesc" (alteori definite drept „cuvinte româneşti")[48], în realitate cuvinte slavone, majoritatea preluate din recuzita dovezilor produse de P. N. Smochină, P. P. Panaitescu şi Pandele Olteanu.

Lipsa de consistenţă a argumentaţiei clădite pe cuvinte ca *apoclisar, birev, biscup, kapa, siromah*, pusă în evidenţă de I. S. Luria şi Emil Vrabie, este trecută sub tăcere de autor, iar puţinele dovezi suplimentare pe care acesta le aduce sunt lipsite de vreo valoare probatorie. Se invocă faptul că termenul *trupŭ* este folosit cu sensul „corp" ca în limba română[49], ceea ce nu este pe deplin sigur[50], uitându-se să

[40] Ioan Bogdan, *Documentele lui Ştefan cel Mare*, II, Bucureşti, 1913, p. 342–351; N. Iorga, *Scrisori de boieri – Scrisori de domni*, Vălenii de Munte, 1932, p. 169–173; *Literatura română veche (1402–1647)*. Introducere, ediţie îngrijită şi note de G. Mihăilă şi Dan Zamfirescu, Editura Tineretului, Vol. I, [1969], p. 49–53.

[41] Panaitescu, *Cronicile*, p. 49, 61.

[42] Vezi Panaitescu, *Cronicile*, p. 198 şi Ştefan Andreescu, *Vlad Ţepeş (Dracula). Între legendă şi adevăr istoric*, Editura Minerva, Bucureşti, 1976, p. 195 (se va cita în continuare Andreescu, *Vlad Ţepeş 1*); ediţia a II-a apărută în 1998 la Editura Enciclopedică, p. 232 (se va cita în continuare Andreescu, *Vlad Ţepeş 2*).

[43] Panaitescu, *Cronicile*, p. 207, 213.

[44] Această informaţie lipseşte în cronicile moldoveneşti care amintesc de înscăunarea lui Vlad Călugărul cu sprijinul lui Ştefan cel Mare; vezi Panaitescu, *Cronicile*, p. 18, 34 şi 51.

[45] Panaitescu, *Cronicile*, p. 207, 213.

[46] Pandele Olteanu, *op. cit.*, p. 365.

[47] *Un român transilvănean – autor presupus al „Povestirii ruse despre Dracula"*, în „Apulum", VIII. Arheologie – Istorie – Etnografie, Alba Iulia, MCMLXX, p. 74–76.

[48] *Ibidem*, p. 70.

[49] *Ibidem*, p. 70 şi 75.

[50] Cf., în acelaşi pasaj, desemnarea noţiunii „corp" prin sl. cW[^\w (Panaitecu, *Cronicile*, p. 204). S-ar putea, întrucât este vorba de tragerea în ţeapă a unei femei căreia în prealabil i se tăiaseră mâinile, ca în acest context ca¶_w să însemne „cadavru".

BDD-A20037 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:55 UTC)

se precizeze că sensul respectiv nu este străin cuvântului în limbile slave[51]. Nici a doua dovadă produsă, şi, totodată, ultima, nu poate fi reţinută, în versiunea povestirii de la Mănăstirea Kirillo-Belozersk figurând fonetismul cu *a* (\^[SPebZIX)[52], şi nicidecum fonetismul cu *o* (\^[S^ebZIX), cum pretinde Alexandru V. Boldur[53]. Prin urmare, argumentele lingvistice invocate nu impun atenţiei un autor român. Vom mai menţiona faptul că identificarea presupusului autor român în persoana ereticului Martânco, amintit în sursa slavonă drept ungur (*ugrin*), se plasează în sfera simplelor supoziţii.

6. De partea susţinătorilor tezei autorului român s-a situat şi medievistul Ştefan Andreescu, care şi-a condus cercetarea din perspectiva istoriei mentalităţilor[54]. Examinării lingvistice a textului nu i s-a acordat importanţă, întrucât cercetările întreprinse s-ar fi soldat cu rezultate contradictorii[55]. Se pledează, în schimb, în favoarea existenţei unei tradiţii orale pozitive despre Vlad Ţepeş, avându-şi centrul de iradiere în Ţara Românească. Spaţiul posibil de redactare a povestirii s-ar situa între Târgovişte şi Buda, foarte probabil în Transilvania, de unde s-ar recruta autorul, un român ortodox, poate chiar un membru al clerului. Presupunerea din urmă ar fi întărită de faptul că, la sfârşitul secolului al XV-lea, biserica ortodoxă din Transilvania atinsese forme superioare de organizare, fiind capabilă să asigure mediul în care să ia naştere o astfel de povestire. Scrierea slavonă despre Dracula ar marca, în consecinţă, începutul istoriografiei române în teritoriul de dincolo de munţi[56].

Ipoteza a fost reluată de istoric în monografia consacrată lui Vlad Ţepeş, apărută un an mai târziu, prilej cu care a ţinut să definească „argumentul de bază" care l-a condus la stabilirea autorului român: „*relaţia organică* care a trebuit să existe între actul de cultură, reprezentat de scrierea discutată, şi curentul de opinie favorabil în jurul lui Vlad Ţepeş, constatat la nivel folcloric în tot sud-estul Europei"[57].

La baza ipotezei expuse se află un considerent prin nimic demonstrat: existenţa unei tradiţii folclorice pozitive despre Vlad Ţepeş, al cărui focar de răspândire s-a aflat în Ţara Românească. Un curent de opinie favorabil lui Vlad Ţepeş nu poate fi probat în epocă, după cum nu se poate dovedi circulaţia în Ţara Românească a unor anecdote şi legende în legătură cu acest domnitor[58]. Dimpotrivă, sursele istorice

[51] *Рјечник књижевних старина српских*, написао Ђ. Даничић, дио трећи р–ћ, у Биограду, 1864, p. 310; Fr. Miklosich, *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum*, Vindobonae, Guilelmus Braumueller, 1862, p. 1005, s.v. cad_w; *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* na svijet izdaje Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, dio XVIII, Zagreb, 1962–1966, p. 823, s.v. *trup*.

[52] Panaitescu, *Cronicile*, p. 206–207; Pandele Olteanu, *op. cit.*, p. 365.

[53] Alexandru V. Boldur, *op. cit.*, p. 75.

[54] Andreescu, *Vlad Ţepeş 1*, p. 192.

[55] Andreescu, *Premières formes*, p. 522; Andreescu, *Vlad Ţepeş 1,* p. 188–192.

[56] Andreescu, *Premières formes*, p. 517–523; Andreescu, *Vlad Ţepeş 1*, p. 180–190.

[57] Andreescu, *Vlad Ţepeş 1*, p. 189.

[58] Vezi şi Matei Cazan, *À propos du récit russe „Skazanie" o Drakule voevode*, în „Cahiers du Monde russe et soviétique", XV, 1974, nr. 3–4, p. 285.

BDD-A20037 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:55 UTC)

românești ne transmit imaginea unui domnitor crud, pusă în lumină de supranumele de temut ce i-a fost atribuit, *Țeapeș* (prima atestare în 1500)[59], și de uciderea supușilor care au lucrat la ridicarea cetății Poienari[60]. Nici alcătuirea povestirii în Transilvania nu se întemeiază pe fapte verificabile. Detaliile textuale invocate de istoric (cunoașterea identității regelui maghiar, atestarea în cetatea lui Draculea a unor persoane – soli, călugării, negustori – veniți din Ungaria) nu conduc spre această regiune istorică, ci spre regatul Ungariei, mai precis spre curtea lui Matei Corvin, de unde, după cum se știe, se difuzau tot felul de anecdote defăimătoare pe seama lui Vlad Țepeș[61]. Se mai aduce în discuție și întrebuințarea termenului *împărat* (RPaw în versiunea slavonă) pentru desemnarea sultanului, formulare pe care „doar un localnic – din Țara Românească sau *din imediata vecinătate* – o putea întrebuința”[62]. Afirmația nu corespunde realității, noțiunea „sultan” fiind desemnată prin cuvântul *împărat* și în texte scrise de greci[63], maghiari[64] și slavi[65].

În concluzie, întregul eșafodaj al tezei emise de Ștefan Andreescu se sprijină pe o serie de presupuneri, lipsite de orice suport faptic real. La făurirea teoriei sale, autorul a pornit cu un vădit parti-pris, pus în evidență de felul în care și-a motivat cercetarea: „de vérifier, si le même milieu roumain orthodoxe de la Transylvanie du XVe siècle – puissamment importunée sur le plan politique – a pu cependant engendrer un produit historiographique majeur, à même de constituer une réplique à la création des milieux privilégiés hongrois et saxons de l’époque et à compléter les initiatives provenant des milieux féodaux roumains catholicisés”[66].

7. Ion Stăvăruș, ultimul care s-a pronunțat în favoarea tezei autorului român, fixează locul de alcătuire a *Povestirii despre Dracula-Voievod* la Buda. Spre deosebire de povestirile germane în care Vlad Țepeș este prezentat dintr-o perspectivă negativă, faptele lui fiind cele ale unui tiran sadic, în povestirea slavonă domnitorul apare ca un om crud, dar totodată drept, interesat să stârpească răul din țara sa[67]. Această schimbare de optică trebuie atribuită unui român, probabil ardelean, care, utilizând o sursă orală din mediul românesc, a căutat „să corijeze imaginea

[59] *Dicționarul elementelor românești din documentele slavo-române. 1374–1600*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1981, p. 242, s.v. **țeapă*.

[60] *Cronicari munteni*. Ediție îngrijită de Mihail Gregorian. Studiu introductiv de Eugen Stănescu, I, București, Editura pentru Literatură, 1961, p. 85, 242.

[61] Vezi Șerban Papacostea, *op. cit.*, p. 159–165.

[62] Andreescu, *Vlad Țepeș 1*, p. 189.

[63] Laonic Chalcocondil, *Expuneri istorice*. În românește de Vasile Grecu, Editura Academiei Republicii Populare Române, [București], 1958, p. 103, 114, 121, 130 etc.

[64] *Documente privitoare la istoria românilor* culese de Eudoxiu de Hurmuzaki, Volumul XV. Partea I *1358–1600*, București, 1911, XLVIII (p. 29), XLIX (p. 30), LXII (p. 36), LXIV (p. 37), CVII (p. 62) etc.

[65] *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* na svijet izdaje Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, dio I, Zagreb, 1880–1882, p. 755, s.v. *car.*

[66] Andreescu, *Premières formes*, p. 514.

[67] *Povestiri medievale despre Vlad Țepeș – Draculea*. Studiu critic și antologic. [Ediția I], Editura Univers, București, 1978, Ediția a II-a revăzută, Editura Univers, București, 1993, p. 42.

BDD-A20037 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:55 UTC)

grav ultragiată a voievodului muntean”[68]. Autorului român i-ar putea fi atribuită numai redactarea episoadelor I–IV, VI–VII, IX, XI–XII, XVII–XIX, aparținând arhetipului[69]. Restul episoadelor, în care se adoptă față de Vlad Țepeş o atitudine negativă, sesizabilă şi în povestirile germane, s-ar datora intervenției copiştilor „cu siguranță slavi, mai ales călugări”[70]. La români, povestirea slavonă despre Dracula nu a apucat să circule, întrucât „în prima ei alcătuire” a luat drumul spre Moscova prin intermediul călugărilor sau solilor ruşi aflați în trecere pe la curtea regelui Ungariei[71].

Ipoteza de față preia, fără să menționeze, raționamentul tezei lui Ştefan Andreescu: existența unui autor român este impusă de prezența în spațiul românesc a unei tradiții orale pozitive în legătură cu Vlad Țepeş. Raționamentul este caduc, neputând fi sprijinit prin dovezi concrete. Nu se prezintă mai bine din punctul de vedere al argumentației nici încercarea lui Ion Stăvăruş de a delimita, în cadrul textului, creația autorului de aceea a interpolatorilor ruşi. Cu încercarea din urmă ne aflăm pe tărâmul purei ficțiuni, relatarea unor fapte reale din viața lui Vlad Țepeş (lupta cu Matei Corvin din 1462, prinderea şi închiderea sa în Ungaria timp de 12 ani şi trecerea la catolicism) fiind pusă în seama aşa-zişilor interpolatori, călugării ruşi.

8. S-a putut observa că fiecare dintre cele patru ipoteze examinate îşi fundamentează documentația pe simple presupuneri, şi nu pe fapte verificabile. În plus, ceea ce nu am amintit până acum, autorii acestor ipoteze au trecut cu uşurință peste câteva date aparținând criticii textuale, a căror examinare atentă zădărnicea încă de la bun început teza alcătuirii scrierii despre Dracula de către un român.

În fraza de început a povestirii se face, după cum am amintit mai sus (p. 2), o delimitare clară între limba română şi limba „noastră”, a autorului: X\T]T\w ДaPZd[P e[P¦TbZX\w {iIZ^\w, P]P¦X\w Дe^[w „cu numele Dracula pe limba românească, iar pe a noastră diavol”. După Alexandru V. Boldur, care împărtăşea opinia lui P. N. Smochină[72], pasajul citat se referă la „limba în care a fost scrisă narațiunea şi nu la originea autorului”[73]. Nimic mai fals. Dacă un român ar fi intenționat să definească limba slavonă în care îşi redacta scrierea, în cazul de față povestirea despre Dracula, el ar fi trebuit să recurgă la formularea Pbaw_bZI\w „iar în sârbă”, ştiut fiind că în țările române slavona era cunoscută sub denumirea baw_bZP[74]* şi nicidecum la formularea P]P¦X\w „iar pe a noastră”, care în contextul amintit indică aspectul vorbit al limbii autorului. Cu privire la interpretarea

[68] *Ibidem*, p. 43.
[69] *Ibidem*.
[70] *Ibidem*, p. 43, 47.
[71] *Ibidem*, p. 48.
[72] P. N. Smochină, *op. cit.*, p. 131.
[73] Alexandru V. Boldur, *op. cit.*, p. 69.
[74] Ilie Bărbulescu, *Curentele literare la români în perioada slavonismului cultural*, Editura Casei Şcoalelor, 1928, p. 264–269.

BDD-A20037 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:55 UTC)

aceluiaşi context, Ştefan Andreescu procedează şi mai curios. În prima ediţie a monografiei sale despre Vlad Ţepeş, referindu-se la un pasaj din episodul XIII („ca nimeni să nu afle de nelegiuirea săvârşită de el, numai diavolul al cărui nume îl purta"), istoricul remarca: „se revine deci aici… la cele spuse în introducerea versiunii slave a *Povestirii*…, loc în care se tălmăcea – cum am văzut – numele «Dracula» prin «diavol». Ori, introducerea a fost neîndoielnic făurită de cărturarul ce a redactat tot textul…"[75]. În ediţia a doua a monografiei, se renunţă însă la această interpretare şi se adoptă alta, total opusă: „se poate prea bine presupune că în ambele cazuri avem de-a face cu intervenţii, cu adnotări, ale călugărului Efrosin"[76]. Inutil să căutăm vreo motivare în sprijinul ultimei interpretări.

Două dintre ipotezele precitate pornesc de la premisa existenţei în cazul acestei povestiri a unei surse slavone de redacţie medio-bulgară[77] sau chiar de redacţie românească[78]. Premisa este greşită, scrierea fiind înregistrată numai în versiuni ruseşti, în care, cum era de aşteptat, predomină particularităţile specifice slavonei de redacţie rusă. Cele câteva cuvinte ale naraţiunii care nu se întâlnesc în textele ruseşti din secolul al XV-lea, se pot explica, de la caz la caz, prin dorinţa autorului rus de a înzestra povestirea cu trăsături specifice unei anumite ţări (vezi QXaTew „primar" < magh. *biró*, în episodul XVII în care intervine primarul Budei) sau, dacă admitem identificarea autorului în persoana diacului Feodor Kuriţân, prin cunoştinţele lingvistice deţinute de acesta în calitate de ambasador al ţarului Ivan al III-lea (vezi P_^Z[XbPaw „sol" şi _^Z[XbPaw „idem" < gr. αποκρῖσιαροσs).

De altfel, pentru paternitatea lui Feodor Kuriţân, atestat la curtea regelui Matei Corvin în anii 1482–1483[79], pledează, pe lângă prezentarea lui Dracula în conformitate cu ideile politice ale diacului rus, partizan al unui suveran autoritar[80], încă câteva considerente nerelevate până în prezent. Primul priveşte o particularitate specifică povestirii slavone, căci nu o aflăm în versiunile germane, pe deplin justificată prin calitatea de trimis diplomatic deţinută de Feodor Kuriţân, şi anume atenţia acordată în naraţiune solilor şi însuşirilor pe care aceştia trebuiau să le posede pentru îndeplinirea cu succes a misiunilor încredinţate (I, III, XI, XII)[81]. Al doilea considerent se referă la denumirea Ѧd]cx{]bZ^X iT\[X „Ţara Muntenească"

[75] Andreescu, *Vlad Ţepeş 1*, p. 179.

[76] Adreescu, *Vlad Ţepeş 2*, p. 233.

[77] G. Nandriş, *op. cit.*, p. 69.

[78] Andreescu, *Vlad Ţepeş 1*, p. 196; cf. Alexandru V. Boldur, *op. cit.*, p. 75, care, atribuind naraţiunea unui român (acel *ugrin* Martânko), considera că acesta a introdus „cuvinte româneşti" în textul redactat la Moscova în limba rusă.

[79] Pentru acest interval, vezi Matei Cazacu, *À propos du récit russe „Skazanie o Drakule voevode"*, p. 286.

[80] Vezi I. S. Lurie, *op. cit.*, p. 16 şi, în special, Matei Cazacu, *Dracula*, Humanitas, Bucureşti, 2008, p. 283–297.

[81] Panaitescu, *Cronicile*, p. 200 şi 207.

BDD-A20037 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:55 UTC)

atribuită Țării Românești. De proveniență moldovenească[82], această denumire putea fi aflată de diacul rus la trecerea sa prin Moldova în anii 1483–1484. Tot spre Moldova ne îndreaptă atenția detaliul istoric referitor la omorârea lui Basarab Țepeluș de către Ștefan cel Mare[83]. Cronicile slavone moldovenești nu cunosc informația respectivă[84], pe care, în schimb, o regăsim în cronica moldo-germană: „Și Dumnezeu a ajutat pe Ștefan Voievod, de a nimicit pe Țepeluș voievod cu toată oastea lui și a câștigat bătălia și a ucis pe Țepeluș…”[85]. Se pare că cei vinovați de uciderea lui Basarab Țepeluș, boierii mehedinteni[86], au acționat din îndemnul domnitorului moldovean. Prin urmare, știrea implicării lui Ștefan cel Mare în eliminarea adversarului său politic a putut fi obținută de Feodor Kurițân de la autorul cronicii moldo-germane, un străin aflat, probabil, în slujba aceluaiși domnitor moldovean.

9. În concluzie, ipotezele care susțin că *Povestirea despre Dracula-Voievod* este o creație românească sunt lipsite de un fundament științific propriu-zis. Afirmând că această scriere aparține literaturii medievale ruse, reactualizăm de fapt punctul de vedere emis la sfârșitul secolului al XIX-lea de Ioan Bogdan.

LE RÉCIT SUR LE VOÏEVODE DRACULA,
UNE CRÉATION DE LA LITTÉRATURE SLAVO-ROUMAINE?

(Résumé)

Les hypothèses concernant la création du *Récit sur le voïevode Dracula* par un Roumain sont depourvues de preuves vérifiables. Par conséquent, nous n'avons pas de raisons sérieuses de refuser la paternité du diacre russe Feodor Kuricyn, envoyé en Hongrie par le tsar Ivan III (opinion soutenue par A. N. Vortokov, Ioan Bogdan, etc.).

Cuvinte-cheie: Vlad-Țepeș, Dracula, povestire slavă, problema paternității, Feodor Kurițân, autor român.

Mots-clés: Vlad Tsepech (L'Empaleur), Dracula, récit slave, problème de la paternité, Feodor Kuricyn, auteur roumain.

Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

[82] Dimitrie Onciul, *Titlul lui Mircea cel Bătrân şi posesiunile lui*, în *Scrieri istorice*. Ediție critică, îngrijită de Aurelian Sacerdoțeanu, Editura Științifică, II, p. 29; P. P. Panaitescu, *Interpretări românești*. Studii de istorie economică și socială, Editura „Univers”, 1947, p. 100.

[83] Panaitescu, *Cronicile*, p. 207, 214.

[84] Panaitescu, *Cronicile*, p. 10, 19, 46, 51, 58, 64, 72, 170, 180.

[85] Panaitescu, *Cronicile*, p. 34.

[86] Constantin C. Giurescu, *Istoria românilor*, II, Partea întâi, Ediția a II-a, București, Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II”, 1937, p. 117.

BDD-A20037 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:55 UTC)